РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор” във ВСУ “ Черноризец Храбър”

Изготвил рецензията: доц. д-р Николина Грозева, катедра „Икономика”, ВСУ „Черноризец Храбър”, направление 3.8. Икономика въз основа на Заповед №599/29.09.2026 г. на Ректора на ВСУ “Черноризец Храбър”

Автор на дисертационния труд: Даниела Димитрова Попниколова

Тема на дисертационния труд: „Адаптация на банковата дейност към финансиране на устойчивото развитие“

I. Обща характеристика и оценка на дисертационния труд.

Предоставеният ми за рецензия дисертационен труд е посветен на актуален научен проблем, свързан с устойчивото развитие на банковата дейност и респективно с ролята на банковия сектор във финансирането на прехода към климатична неутралност. Темата е значима в контекста на ускорено развитие на международната и европейска регулаторна рамка в областта на устойчивото финансиране и нарастващото значение на екологичните, социалните и управленските фактори за дейността на финансовите институции.

Дисертационният труд е с обем 217 страници и се състои от увод, три глави, заключение, библиография и приложения. Основният текст е с обем 186 страници и съдържа 9 фигури и 7 таблици, а библиографията включва 189 литературни източника на български и английски език.

В увода са обосновани актуалността и значението на темата, формулирани са целта, изследователските задачи, обектът и предметът на изследването и изследователската хипотеза. Основната цел на работата е изследване на процеса на адаптация на банковата дейност към финансирането на устойчивото развитие чрез анализ на институционалните и регулаторните механизми за интегриране на Принципите на устойчивото и отговорното банкиране и оценка на тяхното влияние върху финансовото представяне на търговските банки.

Първа глава изгражда теоретичната основа на изследването, като разглежда концептуалната еволюция на устойчивото развитие, устойчивото финансиране и устойчивото банкиране. Авторът използва три взаимнодопълващи се теоретични подхода – концепцията за тройния баланс, теорията на заинтересованите страни и институционалната теория. Чрез тях е обоснована необходимостта от трансформация на традиционния модел на финансово посредничество чрез интегриране на устойчивостта в стратегическите и управленските процеси на банковите институции.

Втора глава е посветена на международните и регионални институционални и регулаторни механизми за насърчаване на устойчивото финансиране. Анализирани са развитието на регулаторните рамки, Европейската стратегия за устойчиво финансиране, както и ролята на Европейската инвестиционна банка като финансов и институционален механизъм за подкрепа на устойчивия преход.

Трета глава има изразена емпирична насоченост и изследва прилагането на Принципите за отговорно банкиране в България. Разработен е авторски Индекс за прилагане на отговорното банкиране (Responsible

Banking Implementation Index – RBII), чрез който качествената информация за степента на интегриране на шестте принципа се трансформира в количествен измерител. Индексът е апробиран чрез сравнителен анализ на „УниКредит Булбанк“ АД и „Юробанк България“ АД.

Положително оценявам логическата последователност на изследването, включващо теоретично изясняване на проблематиката, анализ на институционалната и регулаторната среда и в резултат - разработване и апробиране на собствен методически инструмент и неговото емпирично приложение. Следва да се отбележи сполучливото съчетаване на теоретичен и сравнителен подход с използването на статистически методи и иконометрично моделиране в емпиричното изследване.

Считам за силна страна на разработката стремежа не само да се установи наличието на устойчиви банкови практики, а да се измери тяхната реална степен на институционална интеграция. В този смисъл разработването на индекс представлява съществена методологична част от изследването, тъй като позволява преодоляване на бинарното разграничение между „прилага“ и „не прилага“ и създава възможност за сравнителна оценка на различните равнища на институционална зрялост.

Емпиричният анализ е проведен чрез показатели за финансово представяне. Резултатите показват, че за общата извадка не се установява статистически значима самостоятелна връзка между прилагането на Принципите за отговорно банкиране и разглежданите финансови показатели. Същевременно е установено съществено влияние на секторната динамика, което е отчетено в иконометричния модел.

Този резултат е коректно интерпретиран от авторката, без да се правят необосновани причинно-следствени заключения. Напротив, изследването поставя акцент върху възможния времеви лаг между институционалното интегриране на устойчивите практики и тяхната приложимост в бизнес модела на банките, което е съществен момент за разбирането на процесите на устойчивата трансформация в банковия сектор.

В цялост дисертационният труд представлява завършено научно изследване с ясно формулирана проблематика. Изложението е последователно, използваната информационна база е разнообразна, а направените изводи са съобразени с ограниченията пред изследването. Считам, че трудът има както теоретично, така и практико-приложно значение за развитието на устойчивото банкиране и за анализа на трансформацията на банковия сектор в България. В труда не е установено плагиатство. Цитирането е коректно.

II. Оценка на резултатите и приносите.

Приносите на дисертационния труд могат да бъдат определени като научни и научно-приложни. По-важните от тях са:

Теоретични приноси:

1. Разработена е интегрирана теоретична рамка за изследване на адаптацията на банковата дейност към финансирането на устойчивото развитие, основана на взаимовръзката между теорията за тройния баланс, институционалната теория и теорията на заинтересованите страни. Чрез тяхното съвместно приложение е обоснован преходът на

традиционното финансово посредничество към модел, съчетаващ финансови, социални и екологични измерения на създаваната стойност.

2. Систематизирана е еволюцията на международната и европейската регулаторна архитектура за устойчиво финансиране и е изведена логиката на нейното въздействие върху банковата дейност. Обоснована е взаимовръзката между критериите за устойчивост, корпоративното отчитане, финансовото оповестяване и интегрирането им в банковото управление, оценката на риска и разпределението на капитала.

Научно-приложни и методологични приноси:

3. Оценена е ролята на Европейската инвестиционна банка като институционален и финансов механизъм за практическо реализиране на европейската политика за устойчиво финансиране и за насочване на капитал към устойчиви инвестиции.
4. Разработен и апробиран е авторски Индекс за прилагане на отговорното банкиране (Responsible Banking Implementation Index – RBII), чрез който качествената информация за прилагането на шестте Принципа за отговорно банкиране се трансформира в съпоставим количествен измерител. Индексът позволява оценяване и сравняване на степента на институционална интеграция на отговорното банкиране в отделни кредитни институции.
5. Извършена е сравнителна емпирична оценка на степента на институционална интеграция на Принципите за отговорно банкиране в избрани търговски банки в България.
6. Чрез комбинираното приложение на индексен, сравнителен, корелационен и иконометричен анализ е установено несъответствие между институционалната интеграция на Принципите за отговорно

банкиране и непосредственото им отражение върху традиционните показатели за финансово представяне.

Обобщената ми оценка е, че научните резултати са обвързани с поставената цел и задачи на дисертационния труд. Като особено значим оценявам разработения авторов индекс, който представлява опит за преодоляване на съществуващия дефицит на инструменти за количествена оценка на практическото прилагане на Принципите за отговорно банкиране. Получените резултати допълват съществуващите научни изследвания на устойчивото банкиране и създават основа за последващи сравнителни изследвания с по-широк обхват.

III. Оценка на публикациите по дисертацията.

Докторантът представя три научни публикации, пряко свързани с темата на дисертационния труд. Те са посветени на устойчивото банкиране като процес на институционална адаптация, на разработването на индекс за оценка на степента на прилагане на Принципите за отговорно банкиране и на ролята на Европейската инвестиционна банка за развитието на устойчивото банкиране в Европейския съюз.

Публикационната активност на докторантът е тематично последователна и отразява основните направления на проведеното изследване.

IV. Оценка на автореферата.

Представеният автореферат ясно и в пълнота отразява съдържанието, целите, задачите, методологията, резултатите и приносите на дисертационния труд.

V. Критични бележки, въпроси и препоръки.

Към дисертационния труд могат да бъдат отправени някои бележки и препоръки, които не намаляват общата положителна оценка на разработката.

Дисертационният труд е разглежда банковия сектор на Република България. Макар това да е методологически обосновано с оглед на необходимостта от задълбочен анализ на конкретна институционална среда, липсата на сравнителна перспектива ограничава възможностите за оценка на това доколко наблюдаваните тенденции са специфични за България или са част от по-широки регионални или европейски процеси. Ето защо препоръчвам на докторанта при бъдещи изследвания да бъде разширен сравнителния анализ на регионално ниво.

Във тази връзка ще си позволя да задам следният въпрос: В условията на преход към нисковъглеродна икономика европейските банки трябва да финансират както нови екологично устойчиви икономически дейности, така и прехода на предприятия от традиционно въглеродно интензивни отрасли към по-устойчиви бизнес модели. Според Вас как банките могат да съвместят тези две направления на финансиране и каква роля могат да имат Принципите за отговорно банкиране в този процес?

VI. Заключение

Представеният дисертационен труд „Адаптация на банковата дейност към финансиране на устойчивото развитие“ представлява самостоятелно, напълно завършено научно изследване и отговаря на критериите и изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и вътрешните нормативни изисквания на ВСУ, поради което изразявам своето положително становище

на докторант Даниела Димитрова Попниколова да бъде присъдена ОНС „доктор” по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „ Световно стопанство и международни икономически отношения”.

Гр. Варна Изготвил:.....

30.10.2026г. (доц. д-р Н. Грозева)